

Nr 29

Lagutskottets betänkande i anledning av motion om utbyggnad av reglerna om företagsrevision.

I motionen 1974:387 av herrar Bergqvist (s) och Rosqvist (s) hemställs

1. att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om en utredning med uppgift att föreslå åtgärder som leder till att samhället effektivt kan utnyttja företagsrevisorerna för att bekämpa skattefusk och skatteflykt,

2. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag med innebörd att företagsrevisorerna med sina namnunderskrifter skall bekräfta riktigheten av de uppgifter, som företagen lämnar i sin skattedeklaration.

Utskottet har inhämtat utlåtande över motionen från kammarrätten i Stockholm, riksrevisionsverket, riksskatteverket, kommerskollegium och länsstyrelsen i Malmöhus län. På begäran av utskottet har yttranden därjämte avgivits av Sveriges industriförbund, Lantbrukarnas riksförbund, Föreningen auktoriserade revisorer och Svenska revisorsamfundet.

Kollegiet har bifogat yttranden från Landsorganisationen i Sverige (LO) och Svenska handelskammarförbundet.

Allmän bakgrund

Intern och extern revision

Med revision förstås vanligen en granskning i efterhand av en viss ekonomisk förvaltning (räkenskaper och förvaltningsåtgärder). Man skiljer mellan intern och extern revision. Den förstnämnda formen innebär att ett företags, en organisations eller en myndighets verksamhet, räkenskaper och kontrollanordningar fortlöpande övervakas av en inom enheten verksam revisionsavdelning. Den interne revisorn är normalt anställd i det företag där han utför sin kontrollverksamhet. Trots att internrevisorn ofta uppfyller högt ställda kompetensanspråk i fråga om såväl teoretisk kunskap som praktisk erfarenhet, är han inte auktoriserad. Enligt nuvarande ordning får nämligen en auktoriserad revisor i princip ej ha anställning i andra företag än sådana som ägs och leds av auktoriserade revisorer. En annan ställning än internrevisorn intar den externe revisorn. Denne skall vara fristående i förhållande till det företag han reviderar. Hans kontrollfunktion är riktad mot företagsledningen. Han skall således bl. a. bevaka ägarnas intressen i förhållande till företagsledningen. Vidare skall han övervaka att regler till skydd för borgenärer och annan tredje man (t. ex. anställda eller det allmänna) iakttas.

Revisionsarbetets inriktning

En revision skall normalt omfatta granskning såväl av rörelsens räkenskaper som av företagsledningens förvaltning. Någon klar skiljelinje lär inte kunna dras mellan dessa granskningsområden, utan de torde i praktiken delvis täcka varandra. Inte bara årsrevision skall ske utan i princip även en löpande revision. I samband med exempelvis försäljning av ett företag eller andra genomgripande förändringar kan specialrevision behöva företas.

Revisionens formella del utgörs av dels sifferrevision, dels kontroll av att formföreskrifter iakttas vid förvaltningsåtgärder. Revisorns traditionella huvuduppgift är att granska årsredovisningen med däri intagen balansräkning och resultaträkningar jämte förvaltningsberättelse i såväl formella som materiella hänseenden samt företagets räkenskaper i övrigt.

Efter hand har förvaltningsrevisionen tilldragit sig allt större intresse. Den anses vara en väsentlig uppgift för kvalificerade revisorer, inte minst vid deras granskning av stora företag. För mindre komplicerade delar av granskningsarbetet kan ofta medhjälpare anlitas.

Lagregler om revision

De lagregler om revision som finns på associationsrättens område behandlar extern revision. I åtskillig lagstiftning föreskrivs obligatorisk medverkan av en eller flera revisorer och ställs anspråk på att dessa skall uppfylla fordringar i olika avseenden. Lagstadgad skyldighet att utse revisor åvilar i dag i huvudsak företag som drivs i aktiebolagsform, ekonomiska föreningar samt bank- och försäkringsrörelser. Det föreligger således inte skyldighet att utse revisor vid varje utövande av ekonomisk företagsamhet. Exempelvis behöver sådan inte tillsättas i handelsbolag, ideella föreningar eller enskild firma. Likväl är det vanligt att i stadgarna för exempelvis stiftelser och ideella föreningar föreskrivs att revisor skall utses.

Offentliga revisorer finns obligatoriskt i vissa slag av företag, nämligen i affärsbanker, sparbanker, centralkassor för jordbrukskredit och försäkringsbolag. Sådan offentlig revisor utses av bankinspektionen respektive försäkringsinspektionen och utför inte någon separat revision utan ingår i det kollektiv som ombesörjer revisionen. Så till vida intar dock den av bankinspektionen utsedde revisorn en särställning att han skall följa en av bankinspektionen utfärdad instruktion. Motivet för systemet med offentliga revisorer i banker och försäkringsbolag är i första hand att de betydande insättar- och försäkringstagarintressena i sådana företag skall skyddas.

Den statliga revisionen ombesörjs främst av riksrevisionsverket och riksdagens revisorer. Den avviker i åtskilliga avseenden från den som förekommer inom enskilda företag. Revisionen inom den kommunala förvaltningen, som regleras i bl. a. kommunallagen, företer också särdrag. I fråga om statliga och kommunala bolag är dock de vanliga bolagsreglerna tillämpliga.

Aktiebolagslagens regler om revision

I lagen (1944:705) om aktiebolag finns jämförelsevis utförliga bestämmelser om revision (105–113 §§). Regleringen där har i många avseenden blivit normgivande även beträffande andra företagsformer. Revisionen skall avse granskning av styrelsens och verkställande direktörs förvaltning samt bolagets räkenskaper. Revisorerna skall vara en eller flera. Om bolagets aktie- eller maximikapital enligt bolagsordningen överstiger 500 000 kr. skall minst två revisorer utses. För valda revisorer skall lika många suppleanter väljas.

Revisorerna väljs i regel av bolagsstämman men kan undantagsvis, enligt bestämmelse i bolagsordningen, utses av utomstående. Mandattiden är högst tre år. Aktiebolagen har sökt stärka revisorernas självständighet gentemot styrelsen och den bakom styrelsen stående aktieägargruppen genom bestämmelser om proportionellt revisorsval, varigenom även aktieägare utanför majoritetsgruppen kan få inflytande på valet av ordinarie revisorer. Vidare föreskrivs att i vissa större bolag åtminstone en revisor måste vara av kommerskollegium auktoriserad revisor samt att i andra bolag minoriteten kan kräva att en revisor skall vara auktoriserad. Ytterligare gäller att s. k. minoritetsrevisor skall förordnas av länsstyrelsen, då detta på bolagsstämma yrkats av aktieägare, som representerar minst 1/10 av aktiekapitalet.

För att förhindra att till revisor väljs någon som är i beroendeställning till dem han skall kontrollera föreskrivs i aktiebolagslagen att till revisor ej får utses befattningshavare i bolaget eller den som eljest intar en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot, verkställande direktör eller till befattningshavare som ombesörjer eller kontrollerar bokföringen eller medelsförvaltningen. Likaså förbjuds den som är gift eller nära släkt med någon av nämnda befattningshavare att vara revisor.

Revisorerna skall inventera bolagets alla tillgångar och granska dess böcker och andra handlingar. Framför allt koncentreras revisorernas arbete på en granskning av bolagsledningens årsredovisning, men revisorernas uppdrag är icke inskränkt därtill utan avser en fortlöpande kontroll under hela mandattiden. Revisionsarbetet utmynnar i en revisionsberättelse, i vilken revisorerna redogör för sin granskning samt yttrar sig rörande balansräkningens fastställande, rörande bolagsledningens förslag till vinstutdelning och fondering samt rörande ansvarsfrihet för styrelseledamöterna och verkställande direktör m. m. Revisionsberättelsen skall jämte bolagsledningens årsredovisning behandlas på ordinarie bolagsstämma och tillhandahållas aktieägarna under viss tid före stämman.

Villkor för auktorisation m. m.

I princip får revisionsverksamhet i Sverige utövas av envar, och titeln revisor är inte förbehållen någon särskild kategori. Genom handelskamrarnas långvariga verksamhet med att auktorisera revisorer och godkänna gransk-

ningsmän har emellertid skapats tillgång till revisorer med dokumenterad yrkeskunnighet. Detta har medfört att lagstiftaren beträffande bl. a. större aktiebolag samt vissa bank- och försäkringsinrättningar kunnat införa skyldighet att ha auktoriserad revisor (eller godkänd granskningsman).

År 1973 överfördes handhavandet av auktorisations- och godkännande-frågorna från handelskamrarna till kommerskollegium. I samband därmed ändrades yrkesbeteckningen "godkänd granskningsman" till "godkänd revisor". I övrigt var reformen närmast av administrativ natur. Innehållet i nu gällande bestämmelser för ifrågavarande kategorier revisorer (Kungl. Maj:ts kungörelse om auktorisation och godkännande av revisorer SFS 1973:221 och Kommerskollegiets revisorskungörelse KFS 1973:6) överensstämmer också i stort med handelskamrarnas revisorsstadgar. För auktorisation krävs dels teoretisk utbildning motsvarande ekonomexamen med viss specialinriktning av studierna, dels fem års praktisk revisionsverksamhet. Godkännande som revisor kräver kunskaper motsvarande handelsgymnasium/ekonomiskt gymnasium samt fem års praktisk verksamhet inom redovisning och/eller revision.

Pågående reformarbete angående företagsrevision

Under senare år har flera utredningsförslag lagts fram som berör bestämmelserna om företagets offentliga redovisning och revision. I syfte att förbättra informationen och samarbetet mellan samhället och företagen pågår för närvarande viss försöksverksamhet på grundval av *samarbetsutredningens* förslag i betänkandet (SOU 1970:41 och 42) Företag och samhälle. Hit hör bl. a. ordningen med offentlig styrelsrepresentation i vissa förvaltningsbolag och allmännyttiga stiftelser (se näringsutskottets betänkande NU 1972:62). Samarbetsutredningen hade dessutom föreslagit att Kungl. Maj:ts skulle ges rätt att utse revisorer i ett antal aktiebolag och ekonomiska föreningar. I propositionen (1972:116) med bl. a. förslag till lag om styrelsrepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar m. m. uppgav departementschefen att samarbetsutredningens förslag om offentliga revisorer skulle komma att beredas ytterligare inom berörda departement. I detta sammanhang skulle även frågan om löntagarrevisorer komma att behandlas.

Det förslag om revision, som *aktiebolagsutredningen* redovisar i sitt betänkande (SOU 1971:15), kvarstår i princip på den gällande rättens standpunkt. Dock föreslår utredningen en betydande utvidgning av skyldigheten att som revisor i bolaget ha auktoriserad revisor eller godkänd revisor. Enligt aktiebolagsutredningen skall revisorernas granskning utövas ej endast i aktieägarnas intresse. Granskningen skall bl. a. även innefatta kontroll av att bolagsledningen handlar författningensligt och särskilt att den iakttar de regler som lagen ställer upp för att ge även anställda, borgenärer och andra insyn i bolagets ekonomiska förhållanden. Revisionen skall vidare ske med iakttagande av god revisionssed.

Fondbörsutredningen har i betänkandet (SOU 1971:9) Större företags offentliga redovisning framlagt förslag till lag med särskilda redovisningsbestämmelser för vissa aktiebolag och ekonomiska föreningar. Detta förslag bereds inom justitiedepartementet i samband med arbetet på en ny aktiebolagslag.

Vidare kan nämnas att *1971 års utredning om bokföringslagstiftningen* i betänkandet (SOU 1973:57) Förslag till bokföringslag framlagt förslag till ny lagstiftning om den företagsekonomiska redovisningen. Även detta lagstiftningsprojekt kommer att samordnas med arbetet på en ny aktiebolagslag.

De anställdas representanter i vissa företagsnämnder skall få rätt att utse en egen ekonomisk expert, s. k. arbetstagarkonsult, enligt ett utredningsförslag som utarbetats inom industridepartementet (Ds I 1973:6). Försöksverksamhet med arbetstagarkonsulter föreslås omfatta högst 200 företag under fyra år.

Åtgärder mot skattefusk och skatteflykt

Frågan om åtgärder mot skattefusk och kringgående av skattelag har fortlöpande uppmärksammats genom ändringar i skattelagstiftningen. I detta sammanhang vill utskottet endast erinra om alla de åtgärder av olika slag – bl. a. i form av betydande personalförstärkningar – som under senare år vidtagits för att förbättra taxeringskontrollen och effektivisera skatteadministrationen. Jämsides med de förstärkta åtgärderna mot skattefusk har också beskattningsreglerna reformerats i åtskilliga hänseenden i syfte att minska möjligheterna att kringgå skattelagarna. Bland uppmärksammade frågor på senare tid kan nämnas, att 1972 års riksdag antagit en lagstiftning mot handeln med s. k. vinstbolag och att 1973 års riksdag antagit regler mot skatteflykt genom partrederier och liknande. För en utförligare redogörelse rörande de åtgärder som under senare år vidtagits från statsmakternas sida i syfte att åstadkomma ett mer effektivt ingripande mot skatteflykt i olika former hänvisar utskottet till den utförliga framställningen i skatteutskottets betänkanden SkU 1973:21 och 1974:46.

Ett fortsatt utredningsarbete rörande ifrågavarande problem pågår inom bl. a. *företagsskatteberedningen*, *1972 års skatteutredning* samt *utredningen om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen (USS)*. Under hösten 1972 har dessutom en särskild arbetsgrupp tillsatts direkt under chefen för finansdepartementet med syfte att uppmärksamma skatteflyktsproblemen och skyndsamt lägga fram förslag till motåtgärder.

Motionen

Motionärerna framhåller inledningsvis att privata företag under senare år undanhållit samhället miljardbelopp genom skattefusk och skatteflykt. Det har vuxit fram en flora av företag, som hämningslöst spekulerar i möjligheterna att komma undan skatt. Skickliga skattejurister hjälper dem att

hitta luckor i lagen. När samhället efter hand upptäcker och rättar till ofullkomligheter i lagstiftningen har experterna redan hittat nya vägar till skatteflykt, och samhället hamnar ohjälpligt på efterkälken.

Motionärerna erinrar om att skattemyndigheter under senare tid visserligen fått kraftigt förstärkta resurser. Skattekontrollen av företag är dock en mycket besvärlig uppgift, understryker motionärerna. Det förekommer varje år flera miljarder transaktioner i det svenska näringslivet. Att nysta upp skattebedrägerier är ofta tidsödande, och skrupelfria personer har numera tillgång till avancerade knep för att dölja olagliga handlingar. Det räcker därför enligt motionärernas uppfattning inte med att myndigheterna granskat företagens skatteförhållanden så att säga utifrån. Det behövs dessutom effektiva kontrollmekanismer inne i själva företagen. Här kan de anställdas ökade inflytande och insyn bli av stor betydelse, påpekar motionärerna. En annan möjlighet som man hittills inte uppmärksammat tillräckligt är att med hjälp av företagsrevisorerna bekämpa skattefusk och skatteflykt.

I motionen erinras om att regeringen f. n. överväger en del reformer när det gäller revision av företag, t. ex. förslaget till ny aktiebolagslag och förslaget om samhällsrevisorer. Motionärerna understryker dock att det inte finns någon speciell utredning med sikte på att systematiskt utnyttja företagsrevisionen för en långtgående skattekontroll. Motionärerna tror att stora summor står att vinna för samhället om det målmedvetet utnyttjar revisorer för att bekämpa skatteflykt och skattefusk. Därför förordas i motionen en utredning med uppgift att ta fram åtgärder för att utveckla företagsrevisionen till ett effektivt instrument för samhällets skattekontroll.

Från här angivna utgångspunkter skisseras i motionen förslag till fyra reformer på företagsrevisionens område, vilka enligt motionärernas mening skulle medföra att man fick en mycket effektivare skattekontroll.

Utökad revisionsskyldighet

Motionärerna förordar att alla företag skall bli tvungna att bekosta revisor. Eftersom det finns ont om kvalificerade revisorer, blir utbildningsinsatser viktiga. Utbildningen måste också blir mera allsidig än för närvarande.

Revisorns uppgifter

I motionen föreslås att revisorernas uppgifter vidgas. För närvarande begränsas granskningen starkt till de företagsekonomiska synpunkterna. Det är aktieägarnas och fordringsägarnas intressen som står i förgrunden. Men det viktigaste med företagets verksamhet är dess betydelse för de anställda, för orten och regionen samt för samhället i stort, framhåller motionärerna. Även om dessa större aspekter på företaget i huvudsak får anläggas av andra än revisorerna skall man inte bortse från att ett värdefullt bidrag här kan komma från revisorernas sida. I varje fall borde detta gälla frågor om hur företagen efterlever skattelagstiftningen. Vad som här är viktigt

är inte bara att komma åt åtgärder som är direkt olagliga utan kanske lika mycket sådana åtgärder som strider mot avsikterna med skattelagen. En väsentlig del av revisorernas uppgifter borde vara att bevaka hur skattelagstiftningen tillämpas och rapportera detta till länsstyrelsen.

Revisorns ställning

Motionärerna anser att det är nödvändigt att revisorerna får en helt självständig ställning gentemot företagsledningen. I detta sammanhang pekar motionärerna på att samarbetsutredningen bl. a. konstaterat, att med all respekt för det sätt på vilket åtskilliga revisorer utför sina uppdrag kan det dock sägas att revisorer i dag inte har den oberoende ställning som krävs för att de skall kunna ge fullödlig information om de reviderade bolagen. Ågarspridningen och bolagsstämmornas alltmer formella karaktär medför bl. a. att revisorerna om inte formellt så dock i praktiken många gånger utses av dem vilkas verksamhet de skall utöva tillsyn över, nämligen styrelsen och verkställande direktören. Detta förhållande kunde enligt utredningens mening i tillspetsade situationer inte erbjuda tillräckliga garantier för opartisk och konstruktiv revision.

Motionärerna framhåller att det orimliga med att revisorerna utses av dem som de skall kontrollera framstår särskilt tydligt i ett läge med ett mycket stort antal fåmansbolag. Därför bör länsstyrelsen utse minst en revisor i varje företag. Kostnaderna bör bäras av företagen.

Revisorns ansvar

Revisorerna bör enligt motionärernas mening ha ansvar för att företagens skattedeklaration är korrekt. Det finns exempel på att den verkställande direktören i ett företag har dömts till skattefusk på grundval av en felaktig deklaration, som upprättas av företagets revisor. I sådana fall borde ansvar också utkrävas av vederbörande revisor, anser motionärerna. Ett enkelt sätt att intressera flera revisorer att energiskt bekämpa skattefusk inom företaget vore helt enkelt att revisorerna får dela ansvaret med verkställande direktören för att deklarationens uppgifter är riktiga. Huvudrevisorn och eventuell hjälp-revisor bör intyga på deklarationsblanketten att lämnade uppgifter är korrekta. Detta anser motionärerna vara en enkel reform, som kan genomföras utan några omfattande utredningar. Den bör gälla alla aktiebolag. Även i företag som inte har revisionskyldighet bör eventuell revisor uppmanas att frivilligt intyga deklarationens riktighet.

Tidigare riksdagsbehandling av liknande fråga

Vid 1972 års riksdag väcktes i en motion förslag om en utredning med sikte på att utvidga revisorernas befogenheter och att stärka deras ställning gentemot den företagsledning som de skall kontrollera. I sitt betänkande i ämnet anförde näringsutskottet (NU 1972:63) att sedan motionen väcktes olika åtgärder

vidtagits för att öka samhällets och de anställdas insyn och inflytande i företagen. Utskottet syftade på förslagen om uppgiftsskyldighet i vissa planeringsfrågor, om offentliga styrelseledamöter i förvaltningsbolag och allmännyttiga stiftelser och om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar (prop. 1972:116, NU 1972:62). Utskottet konstaterade också att inom Kungl. Maj:ts kansli flera förslag om ett vidgat revisionsinflytande övervägdes, bl. a. frågorna om offentliga revisorer och löntagarrevisorer. Då riksdagen kunde förväntas få ta ställning till resultatet av dessa överväganden inom en inte alltför avlägsen framtid ansåg utskottet det inte vara påkallat att begära en sådan utredning som föreslogs i motionen. Riksdagen följde utskottets förslag och avtog motionen.

Även vid 1973 års riksdag behandlade näringsutskottet ett motionsförslag med i huvudsak samma innebörd som den ovannämnda motionen. I sitt av riksdagen godkända betänkande (NU 1973:47) avstyrkte utskottet bifall till motionsförslaget med motivering, att ingenting nytt tillkommit sedan frågan förra gången behandlades av riksdagen.

Remissyttrandena

De i motionen framförda förslagen till utbyggnad av reglerna om företagsrevision har till övervägande del fått ett negativt mottagande av remissinstanserna.

Allmänna synpunkter

Riksrevisionsverket delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att åtgärder vidtas mot skattefusk och skatteflykt. Det måste enligt verkets uppfattning ske genom en kombination av åtgärder, i första hand genom en fortsatt förstärkning av skattemyndigheternas kontrollverksamhet och genom ett reformarbete på företagsbeskattningens område som i möjligaste mån eliminerar möjligheterna till skatteflykt. Men också andra vägar bör prövas. Motionärerna har föreslagit reformer på företagsrevisionens område i syfte att utnyttja företagsrevisorerna för bekämpning av skattefusk och skatteflykt. Enligt verkets mening är det en uppgift för det allmänna i dess egenskap av lagstiftare att bevaka att företagen inte utnyttjar luckor i skattelagstiftningen. Verket anser därför inte att företagsrevisorerna skall ha denna uppgift. Verket delar emellertid motionärernas uppfattning att företagsrevisorerna bör kunna bidra till bekämpning av skattefusk och att man bör undersöka hur revisorernas arbetsuppgifter och rapporteringsskyldighet bör utformas liksom revisionsplikten för olika företagsformer. Verket har därför inget att erinra mot att en utredning tillsätts med uppgift att närmare behandla motionärernas förslag för så vitt ifrågavarande förslag inte i allt väsentligt kommer att behandlas i arbetet med ny aktiebolagslag eller i annat pågående utredningsarbete.

Även *riksskatteverket* delar motionärernas uppfattning att skattekontrollen bör göras effektivare och är i princip positivt till att olika vägar prövas i detta syfte. Verket ställer sig dock tveksamt till behovet av och möjligheten

att genomföra de av motionärerna föreslagna reformerna.

Kommerskollegium erinrar om att handhavandet av auktorisations- och godkännandefrågorna år 1973 överfördes till kollegiet från handelskamrarna. För att få underlag för en bedömning bl. a. av frågan om vilka delar av revisorernas verksamhet som bör omfattas av auktorisation och godkännande har det uppdragits åt en arbetsgrupp inom kollegiet att klarlägga och analysera de arbetsuppgifter som för närvarande förekommer inom revisorernas arbetsområde samt troliga förändringar härvidlag. Bl. a. kartläggs i vilken utsträckning de offentligt legitimerade revisorerna för närvarande handhar uppgifter med anknytning till skatteområdet, t. ex. i vad mån de upprättar eller lämnar biträde vid upprättande av deklarationer och i övrigt bedriver skattekonsultativ verksamhet. Inom ramen för utredningen undersöks även vilka krav som bör ställas på revisorernas teoretiska och praktiska kompetens för bl. a. arbetsuppgifter av nu angivet slag. Genom utredningen kommer kollegiet att få tillgång till ett omfattande material som bör kunna underlätta bedömningen av förutsättningarna för att, på i motionen angivet sätt, utvidga revisorernas arbetsområde. Kollegiet anser därför att resultatet av utredningen bör avvaktas innan åtgärder vidtas med anledning av motionärernas förslag.

Länsstyrelsen i Malmö delar motionärernas uppfattning att stora belopp årligen undandras beskattning och hälsar med tillfredsställelse alla förslag till åtgärder som kan bidra till en minskning av skattefusket. Länsstyrelsen finner dock tveksamt om den av motionärerna avsedda utbyggnaden av reglerna om företagsrevision är genomförbar i praktiken och vill därvid särskilt framhålla bristen på resurser för utbildning av den mängd revisorer som nödvändigtvis måste bli erforderlig för att syftet med reformen skall kunna uppnås. Enligt länsstyrelsens uppfattning skulle man snabbare och i stort sett effektivare komma till rätta med det omfattande skattefusket, om länsstyrelsernas revisionsenheter erhåller en sådan förstärkning att – såsom tidigare föreslagits – samtliga företag eller åtminstone huvudparten av företag kunde bli föremål för taxeringsrevision vart sjätte år.

LO hänvisar till att organisationen tidigare framställt krav – bl. a. i remissyttranden över samarbetsutredningens och auktorisationsutredningens betänkanden – rörande den allmänna revisionsverksamheten i företagen. Dessa krav innebär att revisorernas anställningsförhållanden och arbetsmöjligheter utreds förutsättningslöst. Vid en sådan utredning bör enligt *LO*:s mening de av motionärerna anförda synpunkterna beaktas.

Även *Industriförbundet* erinrar om att frågan om företagsrevisionens utformning och revisors ställning gentemot företagsledning och andra nyligen har varit föremål för utredningar. Förbundet hänvisar beträffande sin syn på dessa frågor till de av förbundet avgivna remissyttranden över samarbetsutredningens och aktiebolagsutredningens förslag. Förbundet understry-

ker att den uppfattning om revisors funktion som förbundet gett uttryck för i dessa remissyttranden inte är förenlig med uppgifter av det slag motionärerna vill ålägga honom. Redan med hänsyn härtill vill förbundet med bestämdhet avvisa förslagen i motionen. Att betydande belopp årligen undanhålls beskattning råder det enligt förbundets mening emellertid knappast delade meningar om. Däremot har såvitt bekant ingen seriös bedömare gjort gällande att detta undanhållande skulle vara koncentrerat till företag i egentlig mening eller ens att det till annat än en mindre del skulle bestå i undanhållande av företagsskatter. Undandragande av skatt förekommer inom alla grupper av skattskyldiga, och detta är så att säga baksidan av ett högt skattetryck, framför allt höga marginalsatser och andra marginaleffekter, som för praktiskt taget alla inkomstagare uppgår till 60–100 procent. Ett högt skattetryck måste vara förenat med en effektiv kontroll för att skattebördans fördelning mellan de skattskyldiga skall bli den av lagstiftaren avsedda. Från näringslivssynpunkt är en effektiv kontroll av betydelse inte minst därigenom att en ineffektiv sådan medför risk för konkurrensnedvridningar. Självfallet måste emellertid kontrollen bedrivas rationellt och på ett sådant sätt att den inte verkar störande på verksamheten inom företagen, understryker förbundet.

Liknande synpunkter framförs av *Lantbrukarnas riksförbund*. Det kan enligt förbundets uppfattning inte bestridas att företagare i många fall underlåter att redovisa intäkter och därigenom gör sig skyldiga till skattebrott. I massmedia och i den politiska debatten har på senare tid allt oftare framförts uppfattningar som ger intrycket att undanhållande av inkomster från beskattning i huvudsak skulle förekomma bland företagare. En sådan beskrivning är felaktig. Det är väl känt att inkomstundanhållande förekommer bland alla kategorier skattskyldiga. Kontrollarbetet är emellertid i huvudsak inriktat på företagen, varför denna kategori kommit i blickpunkten. Försök att genomföra kontrollaktioner med sikte på andra grupper synes inte ha gjorts, vilket i och för sig framstår som anmärkningsvärt.

Föreningen auktoriserade revisorer framhåller att den svenska skattelagstiftningen är komplicerad och föremål för fortgående förändringar. En mycket stor del av lagstiftningen har givits formen av generella regler, och ett flertal detaljfrågor lämnas åt praxis. Tillämpningen är ständigt föremål för ändringar och olika tolkningar förekommer i olika rättsinstanser. Skattebrott kan komma till stånd genom uppsåtliga åtgärder, såsom bruk av falska fakturor, underlåten redovisning av intäkter etc. Det rör sig stundom om brott satta i system med omregistrering av bolag, ändring av räkenskapsår, överflyttning mellan olika län. Avsikten att begå skattebrott har i sådana fall funnits redan då verksamheten igångsattes. Dessa typer av skattebrott är oftast mycket svåra att upptäcka utan den överblick som endast riksskatteverket och länsstyrelserna har möjlighet att skaffa sig. En annan företeelse, som

kan medföra för låg beskattning, är felbokföringar utan uppsåt. Tillämpningen av skattebrottslagen är enligt praxis mycket hård oavsett oriktighetens tillkomst, och särskilt tar detta sig uttryck i skattetillägg. Ramen för ursäktliga misstag är mycket ringa. I den allmänna debatten betecknas vissa transaktioner som skattefusk, t. ex. vinstbolagstransaktioner och interna aktieförsäljningar. Många dylika transaktioner har varit kommersiellt motiverade. Vid rättslig prövning har domstolarna i ett antal fall kommit fram till att brottsligt förfarande icke förelegat.

Revisorssamfundet anser att den bild som motionärerna tecknar av den svenska företagsamheten i skattesammanhang är felaktig. De få av massmedia starkt uppmärksammade fall där skattefusk har förekommit eller påståtts förekomma får inte läggas till grund för allmänt hållna omdömen om de svenska företagarna som notoriska skattefuskar. Så är ju ingalunda fallet. Den absolut övervägande delen av svenska företag söker att alltid på bästa sätt fullgöra sina skyldigheter till samhället. Samfundet vill i detta sammanhang också framhålla att om skattebortfall föreligger på grund av skattefusk så är det inte endast att hänföra till företagssektorn. Motionärerna tycks vilja lösa problemet med skattefusk genom att bygga ut kontrollen. Samfundet tror inte att man kan lösa frågan på det sättet. Man måste i stället rikta uppmärksamheten på de underliggande orsakerna till skattefusket. Ett skattesystem innehållande sådana komponenter som progressivitet förbunden med höga margineffekter och synnerligen omfattande och svåröverblickbart regelsystem som ständigt undergår förändringar utgör en god grogrund för skattefusk. Endast genom avsevärda förändringar av detta system kan man enligt samfundets mening med framgång minska skattebortfallet genom skattefusk.

Utökad revisionskyldighet

Föreningen auktoriserade revisorer ställer sig i princip positiv till motionsförslaget i denna del. Såväl från samhällelig synpunkt som med hänsyn till tredje man, dvs. kreditgivare, leverantörer och arbetstagare kan enligt föreningens uppfattning förslaget om utvidgad revisionsplikt anses motiverat. Då föreningen anser att en utvidgad revisionsplikt i och för sig vore värdefull tillstyrker föreningen en utredning av möjligheterna att underkasta ett större antal företag än f. n. sådan plikt. Beträffande målsättningen för en dylik utredning vill föreningen endast framhålla att mindre företag bör undantagas. Föreningen avser dock icke en revision av annan inriktning eller omfattning än den som nu utföres i företag med revisionsplikt.

Övriga remissinstanser anser att motionsförslaget är alltför vittomfattande för att vara realiserbart inom en överskådlig framtid.

Kammarrätten finner motionärernas förslag något opreciserat till sin omfattning. I och för sig kan förslaget avse alla enskilda företag och företagare, däribland även fria näringsutövare som läkare, tandläkare, advokater etc.

samt jordbrukare. Det synes kammarrätten tveksamt om så långtgående regler låter sig uppställas av ekonomiska och andra skäl. Å andra sidan är inte uteslutet att man kan vilja gå längre i kravet på anlitan­de av revisor (granskningsman) än vad nu är fallet. Av betydelse är därvid varhän man syftar med ett vidgat krav på revisorer (granskningsmän). De föreskrifter som nu finns syftar inte i något fall till en direkt medverkan från revisorers (granskningsmäns) sida i skattekontrollerande syfte. Deras uppgifter har en helt annan innebörd och blir väl endast indirekt till gagn för skattekontrollen genom bokföring och räkenskapsmaterial kommer i bättre och tillförlitligare skick än som till äventyrs eljest blivit fallet. En utvidgning av reglerna om anlitan­de av revisor (granskningsman) mot bakgrund av önskemålet om dennes direkta engagerande i skattekontrollen förutsätter en fullständig översyn och revidering av nu gällande föreskrifter, påpekar kam­marrätten.

I yttrandet från *riksrevisionsverket* påpekas att tillgången på kvalificerade revisorer är begränsad. Den 1 januari 1973 fanns 506 auktoriserade revisorer och 904 godkända granskningsmän (numera benämnda godkända revisorer). De auktoriserade revisorerna torde i huvudsak ha sina klienter bland de större aktiebolagen och dem närliggande aktiebolag, medan de godkända revisorernas klienter återfinns bland mindre aktiebolag och andra företagsformer. Aktiebolagsutredningens betänkande med förslag till ny aktiebolagslag innebär en betydande utvidgning av skyldigheten att som revisor i bolag ha auktoriserad eller godkänd revisor. Även om förutsättningar för en ökning av antalet kvalificerade revisorer har skapats genom utbyggnaden av den ekonomiska utbildningen under 1960-talet så torde de kvalificerade revisorerna endast i mindre omfattning kunna anlitas för revision i andra företag än aktiebolag. I aktiebolag och därmed jämförliga associationsformer grundar sig revisions­skyldigheten på att det inte föreligger något personligt ansvar för den juridiska personens ekonomiska förpliktelser. Revisionen i aktiebolag utövas i första hand för aktieägarnas räkning. I förarbetena till gällande aktiebolagslag betonas emellertid att revisorns uppgifter inte är begränsade till att bevaka enbart aktieägarnas utan även gäller borgenärens, annan tredje mans och det allmännas intresse. Även om dessa tankegångar kommit till uttryck endast i ringa omfattning i lagtexten, torde de auktoriserade och godkända revisorerna arbeta efter de principer som kommit till uttryck i nämnda förarbeten, understryker verket. De omständigheter att revisorerna i aktiebolag även har att bevaka det allmännas intresse och att det allmänna är intressent i alla företag utgör enligt verkets mening ett skäl för att man undersöker möjligheterna att införa en allmän revisions­plikt som inte är begränsad till viss associationsform. I detta sammanhang bör beaktas att den nyligen beslutade höjningen av aktiekapitalets minimistorlek från 5 000 till 50 000 kr. torde resultera i att även vissa rörelsedrivande aktiebolag med aktiekapital understigande lagfäst minimi-

storlek avvecklas och rörelsen överföres till handelsbolag eller andra företagsformer vilka med bibehållande av rådande begränsningar i revisionsplikten inte får skyldighet att utse revisorer. I företag som drivs som handelsbolag eller som enskild firma svarar ägarna personligen för de förpliktelser som ingår av företaget. Den revision som förekommer utövas i motsats till revision i aktiebolag enbart på företagsledarens/ägarens uppdrag. Den får närmast betraktas som en företagets interna angelägenhet och har inte till syfte att bevaka borgenärers och det allmännas intresse. Införandet av en allmän revisionsplikt enligt motionärernas förslag för dessa företag torde därför i realiteten komma att innebära att en viss skattekontroll lagstiftningsvägen anknytes till de enskilda företagen och sker på dessas bekostnad. Enligt verkets mening bör införandet av sådan kontroll och konsekvenserna härav nogtänkt vägas mot andra alternativ, främst ökade insatser från skatteadministrationens sida.

Riksskatteverket hänvisar till att det vid slutet av år 1972 fanns 419 000 företag registrerade i det centrala företagsregistret. Mer än hälften av dessa företag saknade anställd personal. Utöver de i företagsregistret registrerade företagen finns mer än 100 000 jordbrukare utan anställd personal. Den brist på kvalificerade revisorer som för närvarande råder betyder att ett genomförande av motionärernas förslag skulle vara en fråga på mycket lång sikt. Verket är ense med motionärerna om att skyldigheten att anlita kvalificerade revisorer bör utsträckas till flera företag och även omfatta andra företagsformer än aktiebolag och ekonomiska föreningar. Nödvändigheten av att ha kvalificerade revisorer i företag med ringa omsättning och få eller inga anställda kan dock enligt verkets mening ifrågasättas. Skyldigheten bör avvägas mot exempelvis omsättning, antal anställda eller tillgångssumma. De nyligen beslutade ändringarna i aktiebolagslagen innebärande låneförbud och höjning av minimigränsen för aktiekapital torde även medföra en ökning av andra företagsformer.

Även *länsstyrelsen i Malmöhus län* betonar att det för närvarande inte torde finnas resurser för utbildning av det stora antalet revisorer, som enligt motionärernas förslag skulle behövas. I Malmöhus län finns för närvarande ca 32 000 momsregistrerade företag, upplyser länsstyrelsen. Det totala antalet företag i länet torde enligt länsstyrelsen beräknas uppgå till minst 38 000. Att täcka behovet av företagsrevisorer för ett så stort antal företag finner länsstyrelsen icke vara möjligt. Många småföretagare har dessutom knappast råd att hålla sig med revisor. Om reformen genomförs, torde det därför enligt länsstyrelsens uppfattning bli nödvändigt att införa viss begränsning beträffande företag, som skall tvingas att ha revisor, exempelvis med hänsyn till omsättning eller annan grund. Härigenom kommer många småhandverkare och liknande att kunna undantagas från reformen, påpekar länsstyrelsen.

Lantbrukarnas riksförbund erinrar om att flertalet av våra svenska företag är små. Detta belyses av den statistik över antalet företag i olika storleksklasser, som bl. a. återfinns i förslaget till ny bokföringslag. Denna statistik ger vid handen, att drygt 70 procent av antalet företag enligt SCB:s centrala företagsregister (på tillsammans 419 000) har mindre än två anställda. Av de cirka 350 000 mervärdeskatteregistrerade företagen har nära hälften en omsättning under 50 000 kronor. Redan dessa statistiska uppgifter visar enligt förbundets uppfattning att motionärernas förslag är orealistiskt. Skyldighet att anlita revisor skulle bl. a. innebära, att nära 300 000 företag med mindre än två anställda skulle, oberoende av företagsformen, ha revisor. Det kan med skäl ifrågasättas om dessa, varav det stora flertalet drivs i form av enmansföretag med i allmänhet små ekonomiska resurser, över huvud taget har möjlighet att betala den kostnad som anlitaandet av en revisor skulle innebära för dem.

Även *revisorsamfundet* framhåller att det inte finns några praktiska möjligheter för den svenska revisorskåren att ta hand om det stora antal företag, som skulle bli aktuella för revision enligt motionärernas förslag och med det innehåll i revisionen som föreslås. Effekten skulle också bli att åtskilliga företag blev tvungna att vända sig till mindre kvalificerade revisorer, vilket inte skulle motsvara motionärernas syften. När det gäller utbildningsfrågorna hänvisar samfundet till den inom kommerskollegium pågående utredningen angående kompetenskraven för auktoriserade och godkända revisorer.

Revisorns uppgifter

Kammarrätten finner motionsförslaget i och för sig inte ointressant även om tvekan kan hysas om det möjliga och kanske även lämpliga i dess genomförande. Revisorn (granskningsmannen) har rimligen långt bättre förutsättningar än den nuvarande taxeringskontrollanten innan denne utfört en närmare granskning eller tillgripit en sådan åtgärd som en taxeringsrevision att ha en uppfattning om huruvida skattelagarna efterlevts när inkomstskattedeklarationen upprättats. Å andra sidan innebär det tveklöst något mycket långtgående att på ifrågasatt sätt vidga revisorns uppgifter. *Kammarrätten* erinrar om att aktiebolagsutredningen diskuterat frågan om en utvidgning av revisorernas granskningsuppgifter för aktiebolagens del till att avse en mer omfattande förvaltningsrevision, innebärande åliggande för revisorerna att bedöma bolagens beslut och handlande inte bara från nu föreskrivna synpunkter utan även från allmänt sociala och samhälls-ekonomiska aspekter. Så långt som till förslag i denna riktning kom utredningen inte, än mindre har man föreslagit en sådan utvidgning av revisorernas skyldigheter som den av motionärerna åsyftade. Naturligtvis är det också något av en lämplighetsfråga, huruvida en revisor med den förtroendeställning han som rådgivande gentemot företaget har i åtskilliga sam-

manhang samtidigt bör tilläggas offentligrättsliga uppgifter som t. o. m. kan innebära en skyldighet att anmäla företaget till taxeringsmyndigheternas granskning, framhåller kammarrätten.

Riksrevisionsverket delar motionärernas uppfattning att företagsrevisorerna i enlighet med intentionerna i förarbetena till nuvarande aktiebolagslag även skall bevaka det allmännas intresse och tillse att företagen efterlever gällande skattelagstiftning. Beträffande förslaget om skyldighet för revisorn att även tillse att företagen inte utnyttjar luckor i skattelagstiftningen anför verket följande. Innebörden av lagstiftarnas vilja eller avsikterna med en skattelag kan i avsaknad av närmare anvisningar uppfattas och tolkas på olika sätt av företagen, revisorerna och det allmänna. Ansvar för brister och ofullkomligheter i skattelagstiftningen åvilar det allmänna i egenskap av lagstiftare, och enligt verkets mening har det allmänna därmed även skyldighet att bevaka att luckorna i skattelagarna inte utnyttjas på ett icke avsett sätt. Verket kan således inte ansluta sig till motionärernas uppfattning i detta avseende. Samarbetsutredningen har tidigare föreslagit en särskild utredning rörande frågorna om innehållet i revisorernas rapportering i samband med årsredovisningen och på annat sätt. Verket har tillstyrkt förslaget. Enligt verkets mening bör frågan om revisionens innehåll och omfattning samt företagsrevisorernas uppgifter och rapportering behandlas inom ramen för pågående arbete med ny aktiebolagslag och om möjligt resultera i direkta lagbestämmelser.

Enligt *riksskatteverkets* uppfattning måste redan aktiebolagslagens nuvarande bestämmelser innebära en informationskyldighet för revisor, som vid sin granskning konstaterar t. ex. att ett bolag ej redovisat all omsättning i rörelsen eller verkställt bokföringstransaktioner i strid mot gällande skatteförfattningar. I första hand är det bolagets styrelse som bör underrättas. Om rättelse ej sker måste en anmärkning göras i revisionsberättelsen. Aktiebolagsutredningens förslag till aktiebolagslag upptar i 92 § den ytterligare föreskriften att erinringar av revisor skall antecknas i protokoll eller annan handling och bevaras av styrelsen på betryggande sätt. Enligt verkets uppfattning är det av vikt att revisorerna i ökad omfattning kontrollerar att företagen följer skatteförfattningarna. Det skulle även vara av värde om revisorerna i viss omfattning hade skyldighet att kontrollera vissa av de uppgifter företagen nu lämnar till myndigheterna avseende skatter och avgifter. Den av motionärerna föreslagna reformen med bl. a. rapporteringsskyldighet till länsstyrelsen innebär en så genomgripande förändring av revisorns uppgifter i jämförelse med gällande regler, att den enligt verkets mening förutsätter att, vilket också är motionärernas uppfattning, staten utser revisor.

Handelskammarförbundet framhåller att tankegångarna i motionen om att företagen skulle få betala statens kontroll av skattelagstiftningens efterlevnad

ej är nya. Dessa kan dock ej accepteras av förbundet, utan kontrollen av efterlevnaden av skattelagstiftningen bör enligt förbundets uppfattning åligga taxeringsmyndigheterna. I detta sammanhang framhåller förbundet att revisorernas uppgifter i praktiken är avsevärt mer långtgående än vad motionärerna låter påskina. I ett övervägande antal företag sker bl. a. en regelmässig kontroll från revisorernas sida av upprättade deklarationer samtidigt som räkenskaper och transaktioner i övrigt ingående granskas. Från förbundets sida får starkt understyrkas att i de företag, vilkas intressen handelskamrarna representerar, revisorerna iakttar skattelagstiftningens regler på ett ur samhällets synpunkt oklanderligt sätt.

Länsstyrelsen i Malmöhus län är tveksam beträffande det framförda förslaget om utvidgning av revisorernas uppgifter i fråga om hur företagen efterlever skattelagarna. Det bör framhållas, att även om en revisor bemödar sig att efterse, att skattelagarna följs, kan det vara svårt att avgöra, om vidtagna åtgärder från företagets sida strider mot skattelagarnas andemening eller ej. En alltför vidlyftig rapporteringsskyldighet, omfattande även tveksamma fall, skulle kunna medföra en minskning av revisorernas faktiska möjligheter att i samarbete med företagsledningen erhålla behövliga informationer. Endast i fall, där bolaget vägrat ställa sig till efter rättelse av revisorn framförda anmärkningar eller vid uppenbara fall av skatteflykt, bör rapportering ske.

Enligt *Industriförbundets* mening skulle den i motionen föreslagna ordningen utgöra en mycket orationell kontrollverksamhet. Ingen har tidigare gjort gällande att en väl avvägd taxeringskontroll skulle innebära att varje företag årligen underkastades en fullständig taxeringsrevision. En härför erforderlig utbyggnad av den nuvarande taxeringsrevisionen skulle med säkerhet anses som i högsta grad överdriven och anses innebära att samhället lade ned kostnader på denna verksamhet som inte stod i någon rimlig proportion till vad som därigenom kunde vinnas. Likväl är det i princip detta motionärerna föreslår. Att kostnaderna för den föreslagna taxeringsrevisionen genom företagsrevisorer läggs på företagen är ytterst anmärkningsvärt. Det innebär att taxeringskontrollen för vissa skattskyldiga skall betalas direkt av dem själva men att finansieringen av kontrollen av övriga skattebetalare skall ske över statsbudgeten. En sådan ordning är givetvis inte acceptabel. Och självfallet kan inte en överdimensionerad kontrollapparat ursäktas av att kostnaderna för densamma får bäras direkt av dem som kontrolleras. En önskvärd effektivisering och rationalisering av kontrollverksamheten bör enligt förbundets mening ske inom ramen för den hittillsvarande inom riksskatteverket och länsstyrelserna uppbyggda organisationen härför. Vid en sådan av samhället bekostad kontroll drabbas inte skattskyldiga som lämnar en korrekt redovisning och deklaration direkt av omotiverade kontrollkostnader. Tilläggas må att å andra sidan de som söker undanhålla skatt genom

oriktig deklaration får betala härför genom bl. a. de skattetillägg som utgår vid konstaterade felaktigheter.

I yttrandet från *Lantbrukarnas riksförbund* understryks att förslaget om revisorernas rapporteringsskyldighet strider helt mot den tystnadsplikt som i alla lagar åläggs revisorerna. En sådan bestämmelse, speciellt kompletterad med att revisorerna skulle åläggas göra en bedömning av andan i skattelegstiftningen, skulle tvinga dessa att ägna en stor del av sitt arbete åt skattegranskning i stället för sin primära uppgift – revision av räkenskaper och förvaltning. Detta skulle snedvrída hela revisionens inriktning och medför allvarliga nackdelar för både revisorerna och deras klienter samt skapa ett misstroende mot revisorerna som allvarligt skulle skada det anseende de i dag har i svenskt näringsliv. Dessutom tillkommer att övervakningen av lagstiftningens efterlevnad åligger statsmakterna. Att övervältra detta ansvar på revisorerna kan icke ifrågakomma, fastslår förbundet.

Föreningen auktoriserade revisorer anser att en utvidgning av företagsrevisorernas uppgifter att även omfatta en årlig taxeringsrevision skulle kräva en avsevärt ökad arbetsinsats från revisorernas sida. Detta skulle i sin tur leda till avsevärt ökade kostnader för företagen. Enligt föreningens uppfattning är huvudparten av företagen lojala och sysslar icke med skattefusk eller skatteflykt. De företag som hämningslöst spekulerar i möjligheterna att komma undan skatt torde vara i minoritet och synes bäst kunna fångas in av taxeringsmyndigheterna genom ett selektivt urval bland alla företagen. En generell, skatteinriktad revision, som ställer sig synnerligen kostsam, skulle åsamka majoriteten av företagen väsentliga merkostnader för revision i syfte att komma åt den mindre, illojala parten av alla företag. Genom att skattemyndigheternas granskning kan organiseras och genomföras effektivare, kan dessa till lägre total kostnad uppnå en bättre skattekontroll än som skulle ske genom att revisorernas uppgifter vidgas. Genom att "skatterevisionen" skulle bli arbetskrävande finns stor risk för att den skulle menligt inverka på en företagsrevisors normala arbetsuppgifter. Revisorns särpräglade ställning såsom en från företaget fristående yrkesutövare och samtidigt till företaget knutet organ har utvecklats harmoniskt under lång tid genom lagstiftning och praxis. Förändringar i den rollsituationen kan menligt inverka på revisorns möjligheter att fullgöra sin ordinarie funktion. Man bör ej bortse från att samhället har ett behov av en effektivt fungerande företagsrevision av gängse slag. Genom de ökade krav på insyn, som på senare tid framförts från olika intressentgrupper, har detta behov förstärkts.

Enligt *Revisorsamfundets* mening förutsätter motionärernas krav på en allmän bevakning av hur skattelegstiftningen tillämpas att revisorn detaljgranskar hela räkenskapsmaterialet. Granskningen av räkenskapsmaterialet

sker emellertid – och måste i praktiken ske – med principerna om väsentlighet och relativ risk som vägledande. Revisorn måste inrikta sitt granskningsarbete så att huvudvikten läggs vid de uppgifter i årsredovisningen och de delar av det interna kontrollsystemet som är mest väsentliga samt vid de uppgifter och delar av kontrollsystemet inom vilka möjligheten till fel av väsentlig betydelse är störst. En detaljgranskning av hela räkenskapsmaterialet skulle kräva en mycket stor arbetsinsats och medföra mycket höga kostnader för företagen. Någon garanti kan inte heller med ett sådant system erhållas att exempelvis alla intäkter verkligen kommer fram till beskattning. Samfundet har svårt att se att något skulle kunna vinnas med en utvidgning av revisorernas arbetsuppgifter på det sätt motionärerna föreslår. Redan nu ingår det i revisorns uppgift att påtala olagligheter om sådana framkommit vid revisionen. Ofta tillfrågas revisorerna i skattefrågor av företagen, och ingen ansvarskännande revisor medverkar till åtgärder som strider mot lagen. Ibland upptäcks i efterhand att fel blivit begångna. Samfundet skulle kunna ge många exempel på hur revisorerna i sådana fall medverkat till att rättelse kommit till stånd. Man bör i detta sammanhang inte glömma bort att det allmänna genom taxeringsrevisionen har ett eget organ för bevakning av hur skattelagstiftningen tillämpas. Den rollfördelning som för närvarande finns mellan företagsrevisorerna och taxeringsrevisorerna är riktig och bör inte ändras. Det resultat som motionärerna vill uppnå – nämligen en minskning av skattebortfallet – kan man inte uppnå genom en sammanblandning av de olika revisorskategoriernas ansvarsområden, understryker samfundet.

Revisorns ställning

Kammarrätten delar motionärernas uppfattning att det kan ifrågasättas huruvida en revisor i dag har den självständiga ställning gentemot företaget som borde vara fallet. En på något sätt misshaglig revisor kan entledigas utan att något remedium finns häremot. I vissa andra länder är läget inte detta; revisorerna tillsätts där i annan ordning och med delvis andra uppgifter. Dessa och liknande frågor har varit föremål för överväganden i olika sammanhang. Samarbetsutredningen föreslog att Kungl. Maj:t skulle ges rätt att utse revisorer i ett antal aktiebolag och ekonomiska föreningar. Med hänsyn till att det ansågs vanskligt att med bestämdhet avgöra i vad mån fördelarna med offentlig revision uppvägs de tänkbara nackdelarna föreslog utredningen, att bestämmelserna skulle gälla under en försöksperiod. Samarbetsutredningens förslag om offentliga revisorer har dock ej lett till lagstiftning. I proposition (1972:116) har bl. a. förslag till lag om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar m. m. uppgav departementschefen, att samarbetsutredningens förslag om offentliga revisorer skulle komma att ytterligare beredas inom berörda departement. Revisorernas ställning har också varit föremål för uppmärksam-

het i samband med det pågående arbetet på att reformera aktiebolagstiftningen. Av det anförda framgår att frågor med anknytning till motionärernas nu ifrågavarande förslag nyligen varit föremål för utredningar och att ärendena ännu ej är slutbehandlade.

Riksrevisionsverket hänvisar till att verket i andra sammanhang framhållit betydelsen av en oberoende ställning för revisorerna. Verket har således tillstyrkt samarbetsutredningens förslag om att de av bolagsstämman valda revisorerna kompletteras med en av Kungl. Maj:t utsedd revisor i syfte att stärka den oberoende ställning som revisionen är avsedd att ha. Samarbetsutredningens förslag omfattar emellertid endast de större aktiebolagen. Enligt verkets mening är det lika angeläget med en oberoende revision i andra aktiebolag.

Riksskatteverket erinrar om att aktiebolagsutredningens förslag ej innebär någon ändring av nuvarande regel att det ankommer på bolagsstämman att välja revisor. Verket har ej heller i sitt remissyttrande över aktiebolagsutredningens betänkande haft några erinringar mot reglerna för val av revisor. Vidgas revisorns uppgifter enligt motionärernas förslag torde som tidigare nämnts revisorn böra vara statsanställd. En skärpning av kraven på revisorernas kvalifikationer och ökad skyldighet att anlita kvalificerade revisorer, som auktoriserats eller godkänts av kommerskollegium, anser verket vara en lämpligare väg än den av motionärerna föreslagna.

I *Handelskammarförbundets* yttrande påpekas att handelskamrarna under sin tid som auktorisationsmyndighet lagt synnerligen stor vikt vid frågan om revisorernas självständighet och oberoende. Beträffande självständigheten för revisorerna i de mindre och medelstora företagen, vilken självständighet motionärerna synes vilja sätta i fråga, får erinras om att just det förhållandet att företaget är ett familjebolag, där revisorn ofta ensam representerar den ekonomiska och skatterättsliga expertisen, säkerligen bidrar till att revisorerna får en mycket självständig ställning gentemot företagsledningen. Samtidigt kan konstateras att kontakten mellan revisorn och personalen i dessa företag som regel är mycket god.

Länsstyrelsen i Malmöhus län betonar att om systemet med företagsrevisor skall fungera på ett någorlunda effektivt sätt och förhindra, att revisorn kommer i beroendeställning till företaget, måste det finnas ett organ, som utser revisorerna. Då kommerskollegium numera handhar auktorisation och godkännande av revisorer, torde det ligga närmast till hands, att denna myndighet erhåller denna uppgift. Som motionärerna framhåller är frågan om revisorernas ställning föremål för utredning i andra sammanhang än de rent skattemässiga. Länsstyrelsen ifrågasätter därför lämpligheten av en separat utredning, som ensidigt tar sikte på de rent skattemässiga aspekterna,

och föreslår därför, att frågan om revisorernas ställning i förhållande till företagsledning, borgenärer, aktieägare och samhälle blir föremål för en gemensam allsidig utredning.

Lantbrukarnas riksförbund anser att även om det rent teoretiskt kan sägas, att en revisor står i beroendeställning till dem som valt honom, torde det i praktiken knappast vara fallet mer än undantagsvis. Svenska revisorer, i varje fall de auktoriserade och godkända, är kända för att intaga en egen och självständig hållning gentemot sina uppdragsgivare. Förbundet finner därför motionärernas farhågor överdrivna.

Föreningen auktoriserade revisorer instämmer helt i kraven på att revisorerna skall ha en självständig ställning gentemot dem som skall kontrolleras. Föreningen har i många sammanhang understrukit detta krav och söker i sin verksamhet att främja en utveckling mot ökad självständighet. Föreningen vill erinra om att många intressentgrupper finns inom företagen. Motionärerna synes avse att revisorerna i första hand skall tillvarata skattemyndigheternas intresse. Föreningen anser det icke önskvärt, att revisorerna görs intressentbundna. Olika intressentgrupper kan utöva inflytande på revisorvalet inom ramen för nuvarande system. Statsmakten handhar auktorisation och godkännande av revisorer och bestämmer därmed den grupp som över huvud taget kan komma i fråga för revisionsuppdrag i ett stort antal företag. Enligt den nya ordningen för auktorisation av revisorer har länsstyrelserna skyldighet att rapportera till auktorisationsmyndigheten om de har berättigade anmärkningar att framställa mot en auktoriserad revisor eller godkänd revisor. Vidare är det föreningens uppfattning, att de enskilda revisorerna är väl medvetna om den betydelse som självständighet och integritet har för deras yrkesutövning. Frågan om revisorns självständighet är komplicerad och bör icke behandlas från en så snäv utgångspunkt som den motionärerna i detta avseende företräder, betonar föreningen.

Även *Revisorsamfundet* erinrar om de i gällande lagstiftning intagna regler för tryggnad av revisorns oberoende ställning. Samfundet anser att den nuvarande lagstiftningen erbjuder tillräckliga garantier för opartisk och konstruktiv revision. De synpunkter som samarbetsutredningen framfört har på väsentliga områden blivit tillgodosedda. Genom olika åtgärder har samhället och de anställdas insyn och inflytande i företagen ökat. Samfundet vill här endast nämna det nya informationssystemet mellan samhälle och företag och styrelsrepresentation för anställda. Vidare har frågan om särskilda arbetstagarkonsulter varit föremål för utredning.

Revisorns ansvar

Kammarrätten framhåller att en utvidgning av revisorernas nuvarande uppgifter till att bära eller ta del i ansvaret för den självdeklaration, som

företaget har att avlämna, är ett långtgående förslag och förutsätter i själva verket att ansvaret för företagets uppgiftsskyldighet helt eller delvis överflyttas från detta till någon, som visserligen har ett uppdrag inom bolaget men som normalt inte har att företräda detsamma. Det synes kammarrätten tveksamt om förslaget har en realistisk underbyggnad. Kammarrätten vill å andra sidan inte som sin mening uttala, att det ej skulle vara förtjänt av att närmare övervägas huruvida revisorerna kunde åläggas att lämna någon form av medverkan vid deklarationens upprättande. När man tar del av motionärernas under denna punkt närmare angivna synpunkter, finner man emellertid att det är något vida mer som främst åsyftas, nämligen en skyldighet för ett företags revisor att ta del i ansvaret för den deklaration, som företagets verkställande direktör har att avge. Kammarrätten finner det knappast tänkbart att ett företags revisor skulle ha till uppgift att kontrollera och bära ansvaret för vad verkställande direktören eller annan i ett företag anställd person uppger i sin självdeklaration.

Riksrevisionsverket pekar på att många företags och speciellt de större aktiebolagens inkomstdeklarationer för närvarande upprättas av företagen själva. Detta torde i ännu högre grad gälla beträffande mervärdeskattedeklarationerna. Upprättande av företagens skattedeklarationer är en uppgift som ligger vid sidan av företagsrevisorernas egentliga uppdrag att granska företagets räkenskaper och förvaltning. I det fall revisorn upprättat skattedeklarationen eller medverkat vid upprättande av densamma och därvid bedöms ha medverkat till skattefuskar kan revisorn enligt gällande rättsläge ställas till ansvar även om deklarationen inte är undertecknad av revisorn. Ansvarsfrågan är således i dessa sammanhang inte kopplad till undertecknandet av deklarationen. Motionärerna anser att förslaget om revisorernas ansvar för företagens skattedeklarationer är en enkel reform. Verket delar inte motionärernas uppfattning. Underlaget för skattedeklarationerna består av företagets räkenskaper. Felaktigheter i underlaget leder till att även skattedeklarationerna blir felaktiga. Ett krav på fullt ansvar för revisorer innebär att denne förutom upprättande av en korrekt deklaration även måste tillse att det inte föreligger några felaktigheter i underlaget. Detta förutsätter i sin tur en totalgranskning av företagets räkenskaper. På grund av bl. a. att företagen blivit större och att redovisningsmaterialet ökat till sitt omfång har revisionsverksamheten förskjutits från en granskning av transaktionerna till en granskning av redovisningssystemen och de i dessa inbyggda kontrollerna. Granskning av enskilda transaktioner sker genom stickprov. Med hänsyn härtill ifrågasätter verket om revisorn kan åläggas ansvar för att några felaktigheter över huvud taget inte föreligger i skattedeklarationerna. Krav på fullständig granskning av företagets räkenskaper torde inte kunna genomföras i praktiken, åtminstone inte beträffande de större företagen och leder i vart fall till väsentligt ökade kostnader för företagen, i synnerhet om revisorn även skall upprätta företagets inkomst- och mervärdeskattedeklarationer.

I yttrandet från *riksskatteverket* framhålls att endast en mindre del av de yrkesverksamma revisorerna torde i dag ha sådana insikter i skattelagstiftningen att de skulle kunna åläggas ett sådant ansvar. I större företag torde företagens deklARATIONER i regel upprättas av företagets egna tjänstemän. Den föreslagna reformen skulle dessutom förutsätta att inte endast huvudrevisorn utan även den personal som deltar i granskningsarbetet är helt insatt i skattelagstiftningen. Det skulle sannolikt få den konsekvensen att revisorn måste upprätta deklARATIONEN i sin helhet. En annan svårighet som möter en revisor är verifikationsmaterialets omfattning. Den del av revisionsarbetet, som har karaktär av siffergranskning, sker numera i större företag medelst stickprov. Endast i företag med ringa verifikationsmaterial torde alla poster granskas. I större företag svarar i allt större omfattning internrevisorer för denna del av revisionsarbetet. Verket är inte övertygat om behovet av en reform i den föreslagna riktningen. Enligt medverkansreglerna i 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken kan medhjälpare dömas till högre straff än gärningsmannen om medhjälparen varit den drivande kraften bakom brottet. Kraven för straffbarhet i fråga om oaktsamhetsbrotten har även skärpts. Verket anser vidare att en bedömning av effektiviteten i den skattekontroll som sker genom länsstyrelsernas revisionsenheter och verkets kontrollavdelning ej bör ske utifrån dagens situation. En utbyggnad av dessa enheters kapacitet till en sådan omfattning att kontrollen av företag kan ske rutinmässigt exempelvis vart femte år av revisorer med ingående kunskaper om skattelagstiftningen och tillhörande skatteförvaltningen torde vara den effektivaste vägen att bekämpa skattebrott. I ett sådant läge kommer revisionsenheternas kännedom om företagens struktur att avsevärt förbättras. Möjligheten att kontrollera företagets intäcks- och kostnadsida är avgjort större för myndigheterna, som kan infordra uppgifter från kunder, leverantörer, kreditinstitut m. fl. Problemet med företagsrevisorernas ansvar för skattelagarnas tillämpning finner verket vara av så komplicerad natur att en utredning synes motiverad. En dylik utredning bör även få till uppgift att inventera tillgängliga resurser och att göra en bedömning av utbildningsbehovet. Även kostnaderna för olika alternativ bör utredas, framhåller verket.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anser att förslaget, att revisorerna bör å deklARATIONERNA intyga, att däri lämnade uppgifter är korrekta, förefaller svårt att genomföra i praktiken. Om inte tvingande regler infördes i detta hänseende skulle säkerligen mången revisor vägra lämna ett sådant intygande. Hur noggrant en revision än genomförs måste man alltid räkna med att det i räkenskaperna kan förekomma brister och felaktigheter som inte blir upptäckta. Genom att intyga riktigheten av en deklARATION, som bygger på räkenskaper med sådana brister, kan han bli ansvarig för medhjälp till skattebedrägeri. Med tanke på det stora antalet företag, som kommer att beröras av den tilltänkta reformen, kan det med fog befaras att, även sedan systemet

med företagsrevisorer är utbyggt, en revisor kommer att vara engagerad i ett stort antal företag och därför ej får tid och kraft att ägna sig åt vart och ett av företagen på ett önskvärt sätt. Detta kan lätt leda till att han rent slentrianmässigt intygar deklarationens riktighet, något som självfallet skulle motverka det avsedda syftet med reformen.

Lantbrukarnas riksförbund erinrar om att det redan nu föreligger straffbestämmelser i skattebrottslagen för den som är behjälplig med uppgörande av en felaktig deklaration. Svensk skattelagstiftning är komplicerad. Det är därför naturligt att inte alla revisorer behärskar hela skatteområdet. I ett stort antal fall sköts den revisionstekniska delen av granskningsarbetet av en därtill särskilt utsedd och utbildad person, medan skattefrågorna ombesörjs av annan person. Särskilt bör beaktas de mindre företag som endast anlitar en bokförings- och revisionsbyrå för utförandet av bokföring samt upprättande av årsbokslut och deklaration, medan däremot en revision i strikt tekniskt avseende icke sker. Då den som sköter dessa avsnitt samtidigt inte kan vara revisor (strider mot jävsreglerna för revisorer) är det helt orimligt att tänka sig att revisor i bolaget som inte haft med deklarationen att göra skall intyga dess riktighet.

Inte heller *Föreningen auktoriserade revisorer* delar motionärernas uppfattning att förslaget i denna del skulle innebära en enkel reform som kunde genomföras utan några omfattande utredningar. Ett krav på intyg att lämnade uppgifter är korrekta skulle nödvändiggöra en synnerligen omfattande granskning av företagets räkenskaper. Det bör dock framhållas att icke ens den mest detaljerade granskning av räkenskaperna kan ge en förvissning om att alla lämnade uppgifter är korrekta. Möjligheten att genom en efterhandsgranskning av redovisningsmaterialet fastställa att de i deklarationen lämnade uppgifterna är korrekta finns icke, vare sig beträffande uppsåtliga skattebrott eller oavsiktliga sådana. Ett så långt gående krav har heller icke uppställts i de länder där revisorer och skatteexperter i någon mån engagerats i skattegranskningen. Det nuvarande kontrollsystemet bygger på att deklaranten har att ansvara för de uppgifter han lämnar till grund för sin taxering och att dessa kontrolleras av myndighet. Revisorer kan utöver sina revisionsuppdrag stå deklaranter till tjänst med upplysningar om gällande skatterätt och om hur uppgiftsskyldighet skall fullgöras. Föreningens uppfattning är att ändringar i denna rollfördelning kan få icke avsedda konsekvenser. Deklarantens känsla för sitt odelade ansvar för deklarationen kan komma att uttunnas, om även annan person är ansvarig. För mindre nogräknade företagare kan vidare ett försök att vilseleda revisorn, vilken icke har myndighets ställning, framstå som en mindre allvarlig företeelse än att till myndighet direkt inge felaktiga uppgifter. Deklaranten kan härigenom söka vägledning i frågan om ett – avsiktligt – fel i deklarationen eller underlaget för denna är lätt att upptäcka eller ej.

Även *Revisorsamfundets* yttrande innehåller synpunkter på vad den föreslagna reformen i praktiken skulle innebära. För att revisorn skall kunna intyga att uppgifterna i deklarationen är riktiga måste han till att börja med i detalj ha gått igenom företagets alla verifikationer. I ett bolag kan det finnas 10 000-tals sådana verifikationer. Det säger sig självt att en sådan ordning inte är praktiskt genomförbar. Om förslaget genomfördes, skulle det medföra att antalet personer som vore beredda att åta sig revisionsuppdrag kraftigt skulle minska. Man kan inte begära att revisorn skall ta på sig ansvaret för företagets skattedeklaration om han inte samtidigt kan förvissa sig om att allting är korrekt. Inte ens en fullständig verifikationsgranskning är tillräcklig härvidlag. Samfundet ställer sig frågan hur revisorn skall ha möjlighet att kontrollera om exempelvis alla intäkter har blivit redovisade. Han kan vid sin revision göra en bedömning av redovisningens organisation och den interna kontrollen men han kan aldrig garantera att alla intäkter medtagits i redovisningen. Samfundet anser att motionärernas förslag är helt omöjligt att praktiskt genomföra. Enligt samfundets mening måste ansvaret för företagets deklaration alltid åvila företaget. Det kan inte delas på det sätt som motionärerna föreslår. Om revisorn varit behjälplig vid deklarationens upprättande och denna sedermera visar sig vara felaktig så finns det redan i dag tillräckliga bestämmelser i skattebrottslagen om hur ansvaret skall bedömas, påpekar samfundet.

Utskottet

Motionärerna anser att reglerna om företagsrevision bör byggas ut till ett effektivt instrument för samhällets skattekontroll. Från denna utgångspunkt skisseras i motionen förslag till fyra reformer i syfte att utnyttja revisorerna för en långtgående taxeringskontroll av företagen. Motionärerna föreslår sålunda att alla företag skall bli skyldiga att anlita revisor. Minst en revisor i varje företag anser motionärerna bör utses av länsstyrelsen. Vidare bör enligt motionärernas mening en väsentlig del av revisorernas arbetsuppgift vara att bevaka hur företagen efterlever skattelagstiftningen och rapportera detta till länsstyrelsen. Revisorerna föreslås också få dela ansvaret med verkställande direktören för att uppgifterna i företagets deklaration är riktiga.

I sistnämnda hänseende anser motionärerna att förslaget innebär en enkel reform som skulle kunna genomföras utan några omfattande utredningar. Hur i övrigt en utbyggnad av företagsrevisionen bör utformas i detalj, finner dock motionärerna böra utredas närmare.

Vid remissbehandlingen har de i motionen framförda förslagen till utbyggnad av reglerna om företagsrevision utsatts för åtskillig kritik. Förslaget om införande av en allmän revisionsplikt för företagen har bedömts som helt orealistiskt med hänsyn till den begränsade tillgången på revisorer. Det betonas att ett genomförande av motionärernas förslag på denna punkt i

vart fall skulle bli en fråga på mycket lång sikt. Flera remissinstanser påpekar också att det bland de mindre företagen finns åtskilliga näringsidkare, som ej skulle ha råd att betala kostnaden för anlitan­de av obligatorisk revisor.

Mot förslaget om att revisorerna skulle åläggas en omfattande kontroll- och rapporteringsskyldighet rörande företagens efterlevnad av skattelagstiftningen har remissinstanserna också rest starka betänkligheter. Det framhålls att det är en uppgift för det allmänna i dess egenskap av lagstiftare att bevaka att luckor och ofullkomligheter i skattelagstiftningen inte utnyttjas på ett av statsmakterna icke avsett sätt. En önskvärd effektivisering och rationalisering av taxeringskontrollen bör enligt remissinstansernas mening därför ske inom ramen för den hittillsvarande inom riksskatteverket och länsstyrelserna uppbyggda kontrollorganisationen. Det påpekas också att en utvidgning av revisorernas uppgifter till att även omfatta en ingående taxeringsrevision skulle kräva en mycket stor arbetsinsats och medföra risk för att revisorernas normala arbetsuppgifter skulle bli eftersatta. En generell, skatteinriktad revision i enlighet med motionärernas förslag bedöms dessutom bli synnerligen kostnadskrävande för företagen.

Även förslaget om att revisorerna skall åläggas straffrättsligt ansvar för deklara­tionsuppgifternas riktighet har mött hårt motstånd hos remissinstanserna. Det framhålls att ett sådant krav skulle göra det nödvändigt för revisorerna att detaljgranska hela verifikationsunderlaget, något som åtminstone i större företag ställer sig praktiskt taget omöjligt. I realiteten skulle revisorn heller aldrig kunna garantera att exempelvis alla intäkter medtagits i den interna redovisningen. Nuvarande straffbestämmelser för medverkan till skattebrott anses av remissinstanserna vara tillfyllest även såvitt gäller revisorernas eventuella befattning med deklara­tions- och skattefrågor i företagen.

Utskottet vill för sin del till en början understryka att det självfallet är angeläget att effektiva åtgärder vidtas mot skattefusk och skatteflykt i alla former detta förekommer. Det finns i detta sammanhang anledning att betona att skatteundandragande förekommer bland alla kategorier av skattskyldiga och att undanhållna belopp kan uppskattas till så betydande summor att de i avsevärd mån påverkar samhällsekonomin. Under senare år har också en rad motåtgärder vidtagits, bl. a. i syfte att förbättra taxeringskontrollen och förstärka skatteadministrationen. Sålunda har riksdagen senast innevarande år beslutat om en kraftig förstärkning av såväl länsstyrelsernas revisionsavdelningar som riksskatteverkets aktiva kontrollverksamhet (se civilutskottets betänkande CU 1974:17). Beträffande samhällets olika insatser i övrigt för att komma till rätta med problemen med skattefusk och skatteflykt hänvisar utskottet till redogörelsen i skatteutskottets betänkanden SkU 1973:21 och 1974:46. Det bör vidare framhållas att frågor om skatteundandragande också utgör ett centralt inslag i det utredningsarbete som f. n. bedrivs av företagsskatteberedningen, 1972 års skatteutredning och utredningen om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen (USS).

De invändningar som vid remissbehandlingen framförts mot de olika motionsförslagen finner utskottet till stor del vara välgrundade. Övervakningen av skattelagstiftningens efterlevnad anser således utskottet i likhet med remissinstanserna inte vara en uppgift som primärt bör åvila revisorerna. Bekämpande av skattefusk och skatteflykt bör i stället enligt utskottets mening även framdeles ske genom i första hand en fortsatt förstärkning av skattemyndigheternas kontrollverksamhet och en fortgående reformering av beskattningsreglerna. Utskottet vill dock samtidigt understryka att revisorernas uppgift givetvis inte bara skall vara att beakta aktieägarnas och borgenärernas rätt. Liksom för närvarande måste revisorerna vid sin granskning också ägna stor uppmärksamhet åt i vad mån bolagsledningen beaktat samhällets och de anställdas intressen.

Trots att utskottet således ställer sig avvisande till motionärernas förslag vill utskottet likväl inte bestrida att motionen fäster uppmärksamheten på vissa problem som otvivelaktigt föreligger på företagsrevisionens område. I likhet med flera av remissinstanserna kan utskottet i princip ansluta sig till vad motionärerna anfört om betydelsen av en oberoende ställning för revisorerna. För att en opartisk revision i alla lägen skall kunna garanteras, är det enligt utskottets uppfattning angeläget att revisorerna intar en självständig ställning inte bara i förhållande till styrelse och verkställande direktör utan också i förhållande till bolagsstämman. Från denna synpunkt kan det vara en svaghet att det är bolagsstämmans uppgift att tillsätta revisorer. Detta skulle i sin tur kunna för att uppgiften att utse revisor eller åtminstone en av revisorerna borde läggas på något utomstående organ. Emellertid torde också vissa problem vara förknippade med att det allmänna utser revisorer i privatägda företag. Utskottet vill i detta sammanhang inte uttala sig om vilka vägar man bör gå fram för att stärka revisorernas ställning. Det bör erinras om att samarbetsutredningen bedömde det som vanskligt att med bestämdhet avgöra i vad mån fördelarna med offentlig revision uppväger de tänkbara nackdelarna och att mot denna bakgrund utredningens förslag om offentliga revisorer föreslogs få försökskaraktär.

Vidare finns det enligt utskottets mening skäl som talar för att en utvidgning kommer till stånd av skyldigheten att som revisor i aktiebolag ha auktoriserad revisor eller godkänd revisor. I detta sammanhang aktualiseras också frågan om vilka krav som bör ställas på revisorernas teoretiska och praktiska kompetens. Det kan även finnas anledning att undersöka hur revisorernas arbetsuppgifter och rapporteringskyldighet närmare bör utformas, särskilt när det gäller den s. k. förvaltningsrevisionen. De nuvarande begränsningarna i revisionsplikten för olika företagsformer finner utskottet likaså kunna ifrågasättas.

Såsom emellertid framhållits i samband med tidigare riksdagsbehandling av motionsförslag om vidgat revisorsinflytande för det offentliga övervägs f. n. inom Kungl. Maj:ts kansli flera lagstiftningsprojekt som berör revisorernas verksamhet (se näringsutskottets betänkanden NU 1972:63 och

1973:47). Enligt vad utskottet inhämtat kommer en inom justitiedepartementet utarbetad remiss till lagrådet av förslag till ny aktiebolagslag att offentliggöras inom kort. En proposition i ämnet kan väntas bli förelagd riksdagen nästa år. Detta lagstiftningsärende kommer att samordnas med lagförslag på grundval av de betänkanden som lagts fram av fondbörsutredningen och 1971 års utredning om bokföringslagstiftningen. Samarbetsutredningens förslag om offentliga revisorer i företagen övervägs för närvarande inom industridepartementet. Där bereds också frågan om de anställas rätt att i vissa företag utse s. k. arbetstagar-konsulter. Sådana konsulter skall enligt en inom industridepartementet upprättad promemoria (Ds I 1973:6) kunna utses i högst 200 företag. I detta sammanhang vill utskottet till sist också erinra om den inom kommerskollegium pågående utredningen angående kompetenskrav m. m. för auktoriserade och godkända revisorer (se ovan s. 9).

Eftersom riksdagen således inom en inte alltför avlägsen framtid kan väntas få ta ställning till olika lagförslag som rör revisorernas ställning och arbetsuppgifter finner utskottet att något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionen inte är erforderligt.

På grund av det anförda hemställer utskottet
att riksdagen

1. avslår motionen 1974:387 yrkandet 1,
2. avslår motionen 1974:387 yrkandet 2.

Stockholm den 29 oktober 1974

På lagutskottets vägnar
IVAN SVANSTRÖM

Närvarande: herrar Svanström (c), Hammarberg (s), Lidgard (m)*, Sjöholm (fp), Andersson i Södertälje (s), Torwald (c), Olsson i Timrå (s), fru Nilsson i Sunne (s), herrar Olsson i Sundsvall (c), Israelsson (vpk), fru Tillander (c), fru Hjalmarsson (s), fru Johansson i Hövmantorp (s), fru Jacobsson (m)* och fru Karlsson (c)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

